

Zaak C-280/00

Altmark Trans GmbH en Regierungspräsidium Magdeburg tegen Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH

(verzoek van het Bundesverwaltungsgericht om een prejudiciële beslissing)

„Verordening (EEG) nr. 1191/69 — Exploitatie van lijndiensten voor stads-, voorstads- en streekvervoer — Overheidssubsidies — Begrip staatssteun — Compensatie als tegenprestatie voor openbaredienstverplichtingen”

Conclusie van advocaat-generaal P. Léger van 19 maart 2002	I-7751
Conclusie van advocaat-generaal P. Léger van 14 januari 2003	I-7788
Arrest van het Hof van 24 juli 2003	I-7810

Samenvatting van het arrest

1. *Vervoer — Optreden van lidstaten ter zake van openbardienstverplichtingen — Verordening nr. 1191/69 — Afwijking toegestaan voor ondernemingen die lijndiensten voor stads-, voorstads- en streekvervoer exploiteren — Omvang van bevoegdheid waarover lidstaten beschikken — Verplichting om van deze bevoegdheid gemaakt gebruik duidelijk af te bakenen — Eerbiediging van rechtszekerheid (Verordening nr. 1191/69 van de Raad, art. 1, lid 1, tweede alinea)*
 2. *Steunmaatregelen van de staten — Ongunstige beïnvloeding van handelsverkeer tussen lidstaten — Aantasting van mededinging — Uitsluiting door Commissie van vervoersector van voordeel van zogenaamde de-minimisregel [EG-Verdrag, art. 92, lid 1 (thans, na wijziging, art. 87, lid 1, EG); verordening nr. 69/2001 van de Commissie; mededeling 96/C 68/06 van de Commissie]*
 3. *Steunmaatregelen van de staten — Begrip — Maatregelen ter compensatie van kosten van openbardienstverplichtingen van onderneming — Daarvan uitgesloten — Voorwaarden — Openbardienstverplichtingen die duidelijk zijn omschreven — Vaststelling op objectieve en doorzichtige wijze van parameters voor berekening van compensatie — Beperking van compensatie tot kosten — Bepaling van compensatie, bij gebreke van selectie van onderneming via openbare aanbesteding, op basis van analyse van kosten van gemiddelde onderneming uit betrokken sector [EG-Verdrag, art. 92, lid 1 (thans, na wijziging, art. 87, lid 1, EG)]*
 4. *Vervoer — Steun aan vervoer — Toepassing van artikel 77 van Verdrag (thans artikel 73 EG) — Beperking tot gevallen bedoeld in afgeleid gemeenschapsrecht [EG-Verdrag, art. 77 (thans art. 73 EG); verordeningen nrs. 1191/69 en 1107/70 van de Raad]*
-
1. Verordening nr. 1191/69 betreffende het optreden van de lidstaten ten aanzien van met het begrip openbare dienst verbonden verplichtingen op het gebied van het vervoer per spoor, over de weg en over de binnenwateren, en meer in het bijzonder artikel 1, lid 1, tweede alinea, daarvan moet aldus worden uitgelegd dat zij een lidstaat de mogelijkheid biedt de verordening niet toe te passen op de exploitatie van een lijn in het openbare stads-, voorstads- en streekvervoer die dwingend is aangewezen op overheidssubsidies, en deze verordening alleen toe te passen wanneer een toereikende vervoersvoorziening anders niet mogelijk is, mits evenwel het rechtszekerheidsbeginsel naar behoren in acht wordt genomen, hetgeen veronderstelt dat de nationale wettelijke regeling duidelijk afbakt binnen welke grenzen van die mogelijkheid tot afwijking gebruik wordt gemaakt, zodat kan worden bepaald in welke situatie de afwijking geldt en in welke situatie de verordening van toepassing is.

(cf. punten 58, 64, dictum 1)

2. De toepassingsvoorwaarde van artikel 92, lid 1, van het Verdrag (thans, na wijziging, artikel 87, lid 1, EG), volgens welke de steunmaatregel het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig moet beïnvloeden, hangt niet af van de plaatselijke of regionale aard van de geleverde vervoersdiensten of van de omvang van het betrokken werkterrein.

of de begunstigde onderneming vrij klein, sluit immers niet a priori uit dat het handelsverkeer tussen lidstaten ongunstig wordt beïnvloed.

(cf. punten 77-78, 80-82, dictum 2)

Het is immers geenszins uitgesloten dat een overheidssubsidie die wordt verleend aan een onderneming die alleen plaatselijke of regionale vervoersdiensten verricht en geen vervoersdiensten levert buiten de staat van vestiging, niettemin gevolgen kan hebben voor het handelsverkeer tussen lidstaten, omdat, wanneer een lidstaat overheidssteun toekent aan een onderneming, de verrichting van vervoersdiensten door die onderneming daardoor in stand kan blijven of toenemen, met als gevolg dat de kansen van in andere lidstaten gevestigde ondernemingen om vervoersdiensten op de markt van die lidstaat te leveren, afnemen. Bovendien heeft de mededeling van de Commissie inzake *de minimis*-steun, blijkens de vierde alinea ervan, geen betrekking op de vervoersector. Verordening nr. 69/2001 betreffende de toepassing van de artikelen 87 en 88 van het EG-Verdrag op *de minimis*-steun, is overeenkomstig de derde overweging van de considerans en artikel 1, sub a, ervan evenmin op die sector van toepassing. Tot slot is er geen drempel of percentage waaronder het handelsverkeer kan worden geacht niet ongunstig te worden beïnvloed. De omstandigheid dat het steunbedrag vrij gering is

3. Wanneer een overheidsmaatregel te beschouwen is als een compensatie voor de prestaties die de begunstigde ondernemingen hebben verricht om openbaredienstverplichtingen uit te voeren, zodat deze ondernemingen in werkelijkheid geen financieel voordeel ontvangen en die maatregel dus niet tot gevolg heeft dat deze ondernemingen, in vergelijking met ondernemingen die met hen concurreren, in een gunstiger mededingingspositie worden geplaatst, valt een dergelijke maatregel niet binnen de werkingssfeer van artikel 92, lid 1, van het Verdrag (thans, na wijziging, artikel 87, lid 1, EG).

Om een dergelijke compensatie in een concreet geval niet als staatssteun aan te merken, moet evenwel aan een aantal voorwaarden zijn voldaan. In de eerste plaats moet de begunstigde onderneming daadwerkelijk belast zijn met de uitvoering van openbaredienstverplichtingen en moeten die verplichtingen duidelijk omschreven zijn. In de tweede plaats moeten de parameters op basis waarvan de compensatie zal worden berekend, vooraf op objectieve en

doorzichtige wijze worden vastgesteld, om te vermijden dat de compensatie een economisch voordeel bevat waardoor de begunstigde onderneming ten opzichte van concurrerende ondernemingen kan worden bevoordeeld. In de derde plaats mag de compensatie niet hoger zijn dan nodig is om de kosten van de uitvoering van de openbare dienstverplichtingen, rekening houdend met de opbrengsten alsmede met een redelijke winst uit de uitvoering van die verplichtingen, geheel of gedeeltelijk te dekken. De inachtneming van deze voorwaarde is onmisbaar om te waarborgen dat aan de begunstigde onderneming geen voordeel wordt toegekend dat de mededinging vervalst of dreigt te vervalsen doordat de mededingingspositie van die onderneming wordt versterkt. In de vierde plaats, wanneer de met de uitvoering van openbare dienstverplichtingen te belasten onderneming in een concreet geval niet is geselecteerd in het kader van een openbare aanbesteding, waarbij de kandidaat kan worden geselecteerd die deze diensten tegen de laagste kosten voor de gemeenschap kan leveren, moet de noodzakelijke compensatie worden vastgesteld op basis van de kosten die een gemiddelde, goed beheerde onderneming die zodanig met vervoermiddelen is uitgerust dat zij aan de vereisten van de openbare dienst kan voldoen, zou hebben moeten maken om deze verplichtingen na te komen, rekening houdend met de opbrengsten en een redelijke winst uit de nakoming van deze verplichtingen.

4. Na de vaststelling van verordening nr. 1107/70 betreffende de steunmaatregelen op het gebied van het vervoer per spoor, over de weg en over de binnenwateren, kunnen de lidstaten zich buiten de in het afgeleide recht bedoelde gevallen niet meer beroepen op artikel 77 van het Verdrag (thans artikel 73 EG), dat bepaalt dat de steunmaatregelen die beantwoorden aan de behoeften van de coördinatie van het vervoer of die overeenkomen met de vergoeding van bepaalde met het begrip „openbare dienst” verbonden verplichte dienstverrichtingen, met het Verdrag verenigbaar zijn.

In de gevallen waarin verordening nr. 1191/69 betreffende het optreden van de lidstaten ten aanzien van met het begrip openbare dienst verbonden verplichtingen op het gebied van het vervoer per spoor, over de weg en over de binnenwateren niet van toepassing is en de betrokken subsidies onder artikel 92, lid 1, van het Verdrag (thans, na wijziging, artikel 87, lid 1, EG) vallen, noemt verordening nr. 1107/70 op uitputtende wijze de voorwaarden waaronder de autoriteiten van de lidstaten steun op basis van artikel 77 van het Verdrag kunnen verlenen.

(cf. punten 87-93, dictum 2)

(cf. punten 101, 107-108)